

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
T.a.v. de heer ir. E.D. Wiebes MBA
Minister
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Briefnummer
18/10.205/ER/Ven

Den Haag
23 maart 2018

Onderwerp
VNO-NCW/MKB-Nederland inbreng
internetconsultatie Wetsvoorstel Invest-
NL

Telefoonnummer
0703490358
E-mail
rodenhuis@vnoncw-mkb.nl

Excellentie,

Wij zijn verheugd dat Invest-NL er komt dankzij het kabinet. In tegenstelling tot veel landen om ons heen ontbeerden wij een instelling die kan helpen belangrijke projecten voor onze toekomst tot stand te brengen. Wel zien wij een aantal belangrijke aandachtspunten. Kort samengevat zijn dat:

- Start nu: zeker vanwege de klimaatveranderingen kunnen we niet langer wachten en moet Invest-NL nu al starten met (delen van) activiteiten.
- Verbeter de bestaande mkb-financieringsinstrumenten van de overheid en breng ze alsnog bij Invest-NL onder, zodat één loket ontstaat voor het mkb
- Zet Invest-NL op voldoende afstand van de politiek.
- Zorg dat Invest-NL aanvullend aan de markt opereert en leidt tot marktverbreding
- Beman Invest-NL met experts met kennis van projectontwikkeling en financiering op de verschillende transities,
- Maak dat Invest-NL internationale investeringen, handel en export in brede zin ondersteunt en niet alleen focust op niet-OESO landen.

Hieronder onze inbreng en de aandachtspunten in detail.

1. Inleiding

Nederland staat voor grote transities. Er zullen grote investeringen moeten worden gedaan om bijvoorbeeld de Nederlandse CO₂-uitstoot nagenoeg geheel terug te dringen, circulaire verdienmodellen te realiseren en hele sectoren te digitaliseren, zoals de zorg.

In onze Next Level strategie hebben we bepleit dat deze transities kansen bieden voor

het Nederlandse verdienvermogen. Het aanjagen van investeringen – nadrukkelijk ook specifiek bij mkb-ondernemers, start- en scale-ups – biedt kansen aan ondernemers, versterkt het duurzaam verdienvermogen van onze economie en vergroot onze internationale concurrentiekracht. Door Nederland koploper te maken in de transitie, zijn onze “*Dutch solutions*” straks een nieuw exportproduct. Immers, ook internationaal ligt er de grote opgave om de internationale klimaat- en ontwikkelingsdoelen in het kader van de Sustainable Development Goals te behalen. Nederlandse bedrijven hebben de kennis en kunde in huis om andere landen hierbij te helpen, maar ook hier vormt de ontwikkeling en financiering van investeringsprojecten veelal een vraagstuk.

VNO-NCW en MKB-Nederland hebben daarom gepleit voor een instelling die met een publieke impuls een veelvoud aan privaat investeringskapitaal kan mobiliseren. De investeringen in deze transitie komen namelijk veelal niet vanzelf in de markt tot stand. Het ontbreekt aan ontwikkel- en investeringsvermogen in Nederland waardoor versnelling van initiatieven uitblijft. Dat kan komen door onvoldoende zicht op rendement, beperkte schaalgrootte, beleidsmatige belemmeringen of door een afwijkende risico-inschatting. Ook kan sprake zijn van terughoudendheid om nieuwe producent/diensten te financieren. Aanvullend loopt het mkb in de specifieke mkb-financieringsinstrumenten aan tegen soms knellende kaders. Ook dit vraagt aandacht.

Een instelling die kan bijdragen aan de ontwikkeling van projecten maar ook – waar de markt niet zelfstandig functioneert – kan meefinancieren leidt er toe dat investeringsprojecten die nu blijven liggen wel van de grond komen. Deze methode om investeringen te versnellen wordt ook in door het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI) van de Europese Commissie gehanteerd. En in ons omringende landen, via zogeheten *nationale promotionele instellingen*, zoals in Duitsland de KfW-bank.

Wij zijn daarom blij dat het kabinet de oprichting van Invest-NL door zet. Wij zien graag dat Invest-NL zo spoedig mogelijk (volwaardig) van start gaat. Vanuit deze positieve insteek maken we graag een aantal opmerkingen bij het huidige voorstel met het verzoek hiermee bij de verdere besluitvorming rekening te houden.

2. Bedien het mkb beter; maak één loket!

Goed is de aandacht in de plannen voor de financierbaarheid en financieringsbehoefte van het brede mkb. Sinds enkele jaren worden er complementair aan banken steeds meer aanbieders van bedrijfsfinanciering actief. Deze partijen zijn vanuit hun eigen rol een waardevolle toevoeging aan het financieringslandschap. Ondanks dit groeiende aanbod merken wij dat met name kleine ondernemingen nog veel moeite hebben met het aantrekken van geschikte financiering.

Ook is het voor nieuwe aanbieders moeilijk om zich te ontwikkelen tot volwassen spelers. Ook de beschikbaarheid van risicokapitaal voor startups en scale-ups is onmisbaar voor een dynamische economie. Uit studie van de OESO blijkt dat jonge

ondernemingen (jonger dan 5 jaar) verantwoordelijk zijn voor een disproportioneel deel van alle nieuwe banen¹. Deze conclusie alleen al laat zien dat een goede toegang tot financiering voor nieuw ondernemerschap enorm belangrijk is.

Daarom vinden wij het in dit kader een gemiste kans dat de financieringsregelingen van het ministerie van EZK (denk aan de BBMKB, de Go, etc) bij RVO blijven (m.u.v. ETFF en GF). Reden voor ons om in het kader van NL Next Level te pleiten voor het onderbrengen van ook deze overheidsregelingen bij Invest-NL omdat overheidsregelingen vaak star in de uitvoering zijn. Er zijn criteria vastgelegd voor wanneer een onderneming er wel of geen gebruik van kan maken. Hierdoor is er maar zeer beperkt ruimte voor maatwerk. Terwijl maatwerk nu juist in het mkb segment van groot belang is.

We zien bijvoorbeeld dat het openstellen van de BMKB voor nieuwe aanbieders een moeizaam proces is. Door de regelingen op afstand te zetten wordt de mogelijkheid gecreëerd om waar nodig in te kunnen spelen op de markt. Zo had de mogelijkheid tot fundinggarantie voor nieuwe aanbieders met meer vaart tot uitvoer gebracht kunnen worden als dit door een partij dicht bij de markt was gedaan. We vragen het kabinet om – tezamen met Invest-NL – te bezien hoe de regelingen die achterblijven bij RVO in ieder geval kunnen worden verbeterd, zodat er extra flexibiliteit geboden kan worden in de praktijk. Ook verzoeken wij om een overgang naar Invest NL – op termijn – alsnog mogelijk te maken om zo echt één loket te realiseren voor mkb ondernemers.

3. Zet Invest NL echt op voldoende afstand van de overheid

Het is van groot belang voor het succes van Invest-NL dat deze instelling op voldoende afstand van de overheid staat om zelf het investeringsbeleid te kunnen bepalen. Hierbij past het voorstel van het kabinet om een zelfstandige privaatrechtelijke deelneming op te richten, met de staat als enige aandeelhouder. Voorkomen moet worden dat (de indruk zou kunnen gaan ontstaan dat) vanwege politieke redenen een positief investeringsbesluit wordt genomen, terwijl het financieel onverstandig is of vice versa. Het moet gaan om projecten waarvoor een te financieren businesscase bestaat. Voor ondernemers is *key* dat zij kunnen varen op een organisatie die zakelijk opereert. Van belang is dat hiermee rekening wordt gehouden bij de samenstelling van de raad van commissarissen en raad van bestuur, evenals een goede diversiteit. We steunen het kabinetsvoorstel om bovenstaande als leidraad te nemen

Wel hebben wij onze zorgen bij de mogelijkheid voor departementen om aanvullende criteria te stellen in de statuten en de mogelijkheid tot een Algemene Maatregel van Bestuur. Departementen en hun bewindslieden kunnen zo mogelijk alsnog een sterk politiek stempel drukken op de werkzaamheden van Invest-NL. Voor het succesvol opereren van Invest-NL en voor de geloofwaardigheid is dit geen goede zaak. We

¹ OECD, The dynamics of employment growth (2014).

zouden de mogelijkheden daartoe in het wetsvoorstel verder willen beperken.

4. Invest-NL moet aanvullend aan de markt zijn en zorgen voor marktverbreding

Een belangrijke voorwaarde is het aanvullend aan de markt opereren door Invest-NL. *Crowding-in* moet hier leidend zijn. Hiertoe zal Invest-NL bij het ontwikkelen van projecten, projecten financierbaar maken en het daarbij in de markt organiseren van financiering uitdrukkelijk samen moeten werken met nationale partijen als banken, pensioenfondsen en bedrijven die voor eigen rekening financieren. Het vereiste rendement gekoppeld aan de looptijd van het betreffende project zal daarom dusdanig moeten zijn dat er geen verdringing voor de genoemde financiële instellingen plaatsvindt.

Ook moet duidelijk zijn dat Invest-NL er aan bijdraagt dat er méér markt ontstaat, althans dat Nederland een groter mondiaal marktaandeel weet te veroveren dan nu het geval is. De interventie van Invest-NL moet dus leiden tot projecten waarin financiële instellingen willen participeren, maar die op dit moment nog niet in de markt tot stand komen. Het gaat hier om het realiseren van proposities op nationale en internationale markten, waar ons bedrijfsleven nu niet of nauwelijks voet aan wal krijgt. En daarmee dus markten te openen, het realiseren van marktverbreding en het vergroten van verdienkansen voor het Nederlandse bedrijfsleven.

5. Trek professioneel personeel aan

Het kabinet kiest met nadruk een brede focus voor Invest-NL. Dit juichen wij toe. Hierdoor kan Invest-NL in een breed scala aan sectoren in onze economie toegevoegde waarde bieden. Een enge focus zou kunnen betekenen dat kansrijke projecten niet de aandacht krijgen die zij verdienen. Wij wijzen er wel op dat het voor de effectiviteit van de instelling noodzakelijk is dat er professioneel personeel wordt aangetrokken met een relevante (corporate) finance achtergrond, kennis van projectontwikkeling/projectfinanciering en met voldoende kennis van de genoemde transities en het mkb. Om de grote transities te helpen versnellen (samen met de sectoren die dat raakt), is het immers belangrijk dat er snel voldoende kennis en capaciteit beschikbaar komt. Het vorige kabinet heeft daar al geld voor uitgetrokken. Onze wens is dat dit snel wordt benut om de capaciteit te vergroten én te borgen dat er specifieke kennis van de sectoren (energie, mobiliteit, zorg, maakindustrie) aanwezig is en ook in de tijd behouden blijft.

6. Laat de ontwikkel- en investeringsactiviteiten in de praktijk groeien

De ontwikkel- en investeringsactiviteiten van Invest-NL zijn voor het realiseren van Nederlandse verdienvermogen en werkgelegenheid in relatie tot transities van zeer groot belang. Ondernemers met oplossingen hebben een grote behoefte aan ondersteuning bij het bijeenbrengen van de juiste kennis en financieringsmogelijkheden. Ondernemers hebben de behoefte om via projectfinancieringen nieuwe initiatieven te starten, vaak stukt het bij de idee vorming.

VNO-NCW en MKB-Nederland onderstrepen hier daarom ook het belang om een versnellingshuis voor ‘doorbraakprojecten’ onder meer op gebied van duurzaamheid te realiseren. Zo’n versnellingshuis moet ook nauw samenwerken met Invest-NL, zodat er synergie kan ontstaan en projecten daadwerkelijk van de grond komen.

De bedoeling is om maatschappelijke gewenste ondernemersinitiatieven te faciliteren in het zoeken naar oplossingen die om reden van financierbaarheid, maar ook ketenorganisatie, regelgeving of andere problemen, moeizaam van de grond te komen. Een voorbeeld is chemische recycling van plastics, waarbij de keten moet worden samengebracht en chemische recycling technologieën nog maar op kleine schaal zijn toegepast.

Invest-NL kan hier de coördinatie op zich nemen voor het samenstellen van goede projectvormen met de juiste partners en efficiënte risico allocatie. Invest-NL zal moeten bijdragen aan het organiseren van stapeling van financieringsvormen. Dit zgn “*blended finance*” vereist flexibiliteit in de regelingen die aan Invest-NL worden gekoppeld, maar ook een goede kennis van financieringsmogelijkheden.

Het gaat hier in praktische zin om het samenbrengen van banken, overheidsbanken als BNG en NWB, private investeerders, overheidsregelingen en mogelijke alternatieve financiering. Invest-NL kan hierbij ook zelf investeren waardoor de genoemde partijen mogelijk over de streep worden getrokken om te participeren in de transitieprojecten. Daarnaast is het leveren van kapitaal voor start-up en scale-up ondernemingen een noodzakelijke activiteit. Dit vanwege het ontbreken van een markt voor forse investeringen in Nederland.

Gezien de complexiteit en onderlinge samenhang van dit geheel, kunnen wij ons voorstellen dat het nodig is om de eerste jaren Invest-NL de ruimte te geven ervaring op te doen en in samenwerking met alle relevante partners een goede de positionering op de markt te realiseren en in de praktijk te laten zien dat de instelling écht aanvullend aan de markt opereert en van toegevoegde waarde is bij het verbreden van markten. Na een eerste periode zouden elementen als rendement, looptijd van de projecten en crowding-in in een evaluatie een prominente plaats kunnen krijgen voor het bepalen van de additionaliteit.

7. Invest-NL speelt een sleutelrol in het Klimaatakkoord en moet direct van start

Het is van belang dat Invest-NL zo snel mogelijk aan de slag kan, omdat vanaf 2019 de uitvoering van het Klimaatakkoord start. Invest-NL zal bij deze uitvoering een belangrijke rol spelen. De afspraken in het Klimaatakkoord zullen namelijk naar verwachting veelal hetzelfde stramien volgen: ontwikkeling van nieuwe technologie², demonstratie met een oplopende karakteristiek en daarna opschaling met investeringen

² ruwweg technologie readiness levels 4,
https://en.wikipedia.org/wiki/Technology_readiness_level

en toepassing op grote schaal. Deze stappen gaan steeds gepaard met grote en complexe investeringsvragen.

Voor het realiseren van de doelstellingen van het Klimaatakkoord zullen bijvoorbeeld binnen een programmatische aanpak afspraken nodig zijn met het oog op:

- Voorbeelden van (disruptieve) innovaties die nu kansrijk en noodzakelijk worden geacht zijn bijvoorbeeld Groene waterstof, Carbon Capture Usage and Storage (CCUS), biobased, electrificatie van de industrie, Circulaire CO₂, Zero-emission stadsdistributie.
- Proeffaciliteiten: Er moet veel meer aandacht komen voor de opschaling van innovatie (deployment). Vaak vraagt dat om mogelijkheden om (proef)faciliteiten op te zetten. De mogelijkheden daartoe moeten worden vergroot. Een deel van de energie innovatiemiddelen zou hiervoor kunnen worden gebruikt. De verdere implementatie van innovaties in bijvoorbeeld het energiedomein vragen vaak veel investeringen.
- Voorbeelden van opschalingsprojecten zijn bijvoorbeeld grootschalige uitrol van wind op zee en de daarbij behorende elektrolyse installatie, het realiseren van 200.000 CO₂-neutrale woningen en gebouwen per jaar, uitrol van alternatieve tank- en laadinfrastructuur tbv transport en mobiliteit. De transitie die hierdoor werkelijkheid wordt is niet beperkt tot het uitsluitend implementeren van nieuwe technologie maar realiseert ook een systeemverandering (bv een significante verandering van het energiesysteem).

Maar, ook in andere transitie kan Invest-NL een belangrijke rol spelen. Zo kan Invest-NL een belangrijk vliegwiel worden om deze transitie naar “zorg op de juiste plek” te versnellen. De uitdaging is vooral om succesvol gebleken innovaties sneller tot de norm te maken.

8. Regionale samenwerking

De werkzaamheden van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) worden in verbinding gebracht met Invest-NL. Samenwerking is gericht op kennisverspreiding, opschalen van kennis (dealteams) en het bundelen van middelen. Dit vinden wij een goede ontwikkeling. Bundeling van kennis en middelen helpt ondernemingen en stelt de ROM's ook beter in staat om in te spelen op Europese middelen (EIB en EIF).

Het stimuleren van het MKB en grote organisaties met relatief kleinere projecten hoort hierbij.

9. Effectieve joint venture met FMO nodig

Een belangrijk onderdeel van het wetsvoorstel is de internationale tak van Invest-NL, in de vorm van een joint venture met FMO. Deze ontwikkeling is nodig omdat onze internationaal opererende bedrijven last hebben van een gebrek aan level playing field, doordat zij moeten concurreren met bedrijven in landen die wel gebruik kunnen maken van de dienstverlening van een nationale promotionele instelling, die veelal met directe

financiering en integrale financiële oplossingen bijdragen aan de verbetering van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven.

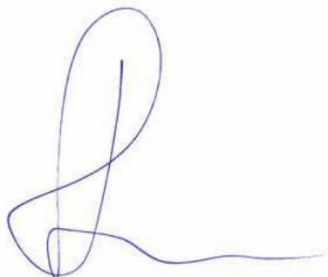
Wij juichen daarom toe dat Invest-NL niet alleen een rol gaat vervullen bij de financiering van export, maar ook bij investeringen in het buitenland. Het is van groot belang dat Invest-NL zich ontwikkelt tot een instelling die op kan treden als meedenkende ontwikkelaar- en financier. Hiervoor is professioneel personeel nodig met kennis op het terrein van internationale (project)financiering. Exporteurs moeten terecht kunnen bij één loket, waarbij de exporteur aan de hand wordt genomen voor het realiseren van een “bankable” business case. Daarbij is het van belang dat de joint venture integraal onderdeel is van Invest-NL, zodat kennis over nationale projecten in voorkomende gevallen vertaald kan worden naar de internationale context.

Voorts bepleiten wij dat Invest-NL internationale handel en export in brede zin ondersteunt. Zeker voor het mkb is dit van belang. Kenmerkend voor het mkb is de handel met directe buurlanden. Een focus op niet-OESO landen zou veel te beperkt zijn en de activiteiten van onze ondernemers niet goed ondersteunen. We vinden het daarom positief dat het kabinet heeft besloten de internationale regelingen (DRIVE, DGGF en DTIF) wél onder Invest-NL samen te brengen. Hierbij moet de businesscase van het project centraal staan en moeten de faciliteiten hierop volgen, zodat er sprake is van maximale flexibiliteit. Dit vereist een optimale samenwerking tussen Atradius DSB, FMO, RVO, commerciële banken en de betrokken departementen.

10. Tot slot

Met extra aandacht voor de hiervoor genoemde aandachtspunten denken wij dat een uiterst succesvolle instelling kan worden opgezet die ons land door de grote transitie kan helpen en tegelijkertijd het duurzaam verdienvermogen van onze economie versterkt.

Hoogachtend,

mr. J. M. Lammers
directeur economische zaken